

Kui Soomes sai kunagine poepreili peaministriks, siis meil ilmatüdruk rahvastikuminiistriks

Ka äsja lõppenud aastal oli kogu maakera elanikkond ilmaga hädas.

AIN KALLIS
Klimatoloog

TASE 1	TASE 2	TASE 3
<p>ILM VÕIB TEATUD OLUKORDADES OLLA OHTLIK</p> <p>Arvesta sellega, kui sinu tegevus on ilmast mõjutatud.</p> <p>Jälgi edasist ilmaprognoosi.</p> 	<p>ILM ON OHTLIK</p> <p>Esineb tavatuid ilmastikunähtusi.</p> <p>Ole väga tähelepanelik ja jälgi pidevalt ilmaprognoosi. Ole teadlik riskidest, mis võivad olla vältimatud. Järgi kõiki võimuesindajate poolt antud soovitusi.</p> 	<p>ERAKORDESELT OHTLIK ILM</p> <p>Töenäolised on suured kahjustused. Erakordsete ilmingimuste pikaajaline püsimine võib põhjustada loodusõnnetuse. Oht elule ja tervisele. Jälgige pidevalt edasisi arenguid televisiooni, raadio või interneti vahendusel.</p> <p>Järgi tingimusteta kõiki võimuesindajate poolt antud käsku ja soovitusi, ole valmis erakorralisteks meetmeteks.</p>

FOTO: Keskkonnaagentuur

Võttes arvesse naaberriikide kogemust, tuginedes statistilisele analüüsile ja ülikoolide soovitudele, võetakse alates 01.01.2020.a. kasutusele uuendatud ohtlike ilmastikunähtuste kriteeriumid.

Peaaegu kõik olid, sest kui hakkasin internetist otsima 2019. aasta ilmaüllatusi, leidsin uudise Indoneesiast: Palawani saarelt teatati, et tänavuseks suurüllatuseks oli taifuunide puudumine. Teine ootamatus mulle – tuli välja, et USAs Arizona osariigis on ilmajaam, nimeks Surprise, s.t sürpriis. Sealsed ilmated on seega aina üllatuseks.

Ja väike kõrvalepõige poliitikailma: kui Soomes sai kunagine poepreili peaministriks, siis meil ilmatüdruk rahvastikuminiistriks.

“Ilmataat oli tänavu paras vembumees” – nii on sageli olnud paras alustada kokkuvõtet lõppenud aastast. (Huvitav – kas tuuleit on tolle taadi abikaasa või ajuti vembunaine?)

Tundub, et teiste rahvaste ilmajumalad või -jumalannad polnud sugugi eakad. Jupiter (Zeus) oli muidugi keskeas, samas Aeolus (tuultejumal), Iris

(vikerkaarejumalanna) või Khio- ne (lume-, tuisuvalitseja) nagu noorepoolsed... Siiski: Matthias Johann Eiseni järgi olid “ilma mõjutajad” ka tuulehaldjad ehk ilmaneitsid, kes kaunite olenditena paistsid kaugele ja “tõmbasid magnetina palju kosilasi enese juurde”.

Siit paralleel praeguste kaugelenägemise ehk televisiooni ilmatüdrukute töömaile. Ja väike kõrvalepõige poliitikailma: kui Soomes sai kunagine poepreili peaministriks, siis meil ilmatüdruk rahvastikuminiistriks.

Ilmataadi äkkrünnak

Ohtlikemaks ilmanähtuseks peetakse keeristorme – orkaane ja tornaadosid. 2019. aastal tapsid need maakeral vähemalt 100 inimest, neist pooled USAs (mullu rekordiliselt vaid 10), väikeses Nepalis 28.

Ühendriikides peetaksegi ilmataadi üheks aasta suurimaks seatembuks tornaadopuhangut 16. detsembril. Tuulispaskade hooaeg oli ilusti novembriga lõppenud, kui kolme lõunaosariiki ründas kaks tosinat tornaadot, purustades pühade eel kirikuid ja elumaju. Hukkus kolm inimest – hoiatused olid õigeaegsed. Kui meie kandi jõulud möödusid igati soojas õhkkonnas, siis austraallased mõtlevad hirmuga lähitulevikule, kuna juba hilissügisel püstitati riigi kuumarekordeid!

Mõneti üllatuseks oli 27. oktoobri torm Eesti kagunurgas, kus viimati puhusid kõvemad tuuled üle poole sajandi tagasi. “Miks keegi meid ei hoiatanud, et torm võib ka vee ära võtta?” kurtsid mõned võrokeseid. Nüüd, detsembris, hoiatati.

Üllatusi oli ka kõrgemal pool, nimelt avastati kosmoseaparaatidega, et Päikese atmosfääris toimuv on erinev seni teatust. Seda peab arvestama edaspidi nn päikesetuule prognoosides.

Ilmailu ja –rekord

Uus Eesti ilmarekord sündis 24. septembri varahommikul, kui Jõhvis sadas esimest lund. Eelmine varaseim lumesadu märgiti 25. kuupäeval 2013. aastal. Siis langes Väike-Maarjas alla nii lund kui lumekruupe. Jäätuv vihm 26. ja 27. novembril tegi tuhandetele paksu pahandust teedel-tänavatel.

Meenub kultuuritegelase Oskar Looritsa tähelepanek möödunud sajandi kolmekümnendaist: “Meie poliitikuid iseloomustab matsi labasus ja junkru ülbus.”

Aasta ilusaima nähtuse tekitamise au ei kuulu seekord ilmataadile ([ilm](#) kujuneb ju atmosfääri alumises 10–12 km paksuses kihis ehk troposfääris), pigem

taevataadile. Loodusfotograaf [Janek Pärna kaamera ette](#) jäid Simuna lähedal esimese advendi hilisõhtul (ja esimest korda Eestis) meil üliharuldased kaunid pärlmutterpilved ehk polaarstratosfääripilved.

Kui helkivaid ööpilvi ehk polaarmesosfääripilvi oleme vast kõik näinud põhjataevas hõbedaselt säramas, siis esimesi, vikerkaarevärvides küütlevaid, on kaamerasilm tabanud ikka meist põhja pool. Mõlemaid pilveliike saab imetleda pärast päikeseloojangut, kui nad ilmuvad nähtavale kõrgel atmosfääris (helkivad ööpilved umbes 80, pärlmutterpilved 20–25 km kõrgusel). Ja nüüd midagi põnevat. Pool kuud tagasi teatas Amsterdami Schipholi lennujaama pressiesindaja Hans van Kastel kohalikele kliimaaktivistidele, et aastaks 2030 on aerodroom emissioonivaba! Kuidas seda saavutatakse, teatavad nad märtsis. Kas lennukid lehvitavad tiibadega või töötavad akudel? Selliseid eesmärke on väga raske saavutada – umbes nagu viia loomakarjad üle fekaali- (ja gaasi)vabale seedimisele...

Lõpetuseks. Läänud aastal käitusid ilmaga seotud jumalused meiega vähe arvestavalt. Sama kehtib ka kohalike jumaluste kohta – meenub kultuuritegelase Oskar Looritsa tähelepanek möödunud sajandi kolmekümnendaist: “Meie poliitikuid iseloomustab matsi labasus ja junkru ülbus.”

ILM AASTAL 2019

7,6 °C

keskmine õhutemperatuur

33,0 °C

kõige soojem (28.juuli, Tiirikoja)

675 mm

keskmine sademete hulk

-25,3 °C

kõige külmem (22. jaanuar, Väike-Maarja)

1971,8 h

keskmine päikesepaisteliste tundide hulk

61 mm

maksimaalne ööpäevane sademete hulk (3. juuli, Jõhvi)

JAANUAR

Aasta kõige külmem temperatuur mõõdeti 22. jaanuaril Väike-Maarjas (-25,3 °C).

VEEBRUAR

Veebruar oli tavapärasest 4,7 °C soojem (keskmine õhutemperatuur oli 0,2 °C, paljuaastane keskmine -4,5 °C). Veebruari teine dekaad oli Eesti mõõtmisajaloo kõige soojem – Eesti keskmine õhutemperatuur oli +1,1 °C (norm -4,4 °C).

MÄRTS

Märts oli väga sajune: keskmiselt sadas 57 mm, mis on 154% normist. Alates 1961. aastast on olnud sajusem vaid kolmel aastal – 1990, 1994 ja 2008.

APRILL

Kuu oli tavalult soe, kuiv ja päikeseline. Keskmine sajuhulk oli 4 mm ehk vaid 14% normist. Päikest oli seevastu keskmiselt 306 tundi ehk 159% normist.

MAI

Kuu maksimumtemperatuur 28,4 °C mõõdeti 20. mail Kundas ja 21. mail Valgas.

JUUNI

Suve algus oli tavapärasest soojem - 17,6 °C võrreldes tavapärase 14,4 kraadiga. Alates 1961. aastast on soojem olnud vaid 1999. aastal. Eriti palju sademeid mõõdeti Ruhnus (134 mm, norm on 58 mm). Ruhnus pole alates 1906. aastast nii sajust juunikuud olnud.

JUULI

Tiirikojal mõõdeti aasta kõige soojem temperatuur 33,0 °C. Äikesepäevi oli 20.

AUGUST

Keskmine temperatuur augusti viimasel dekaadil oli 17,6 °C – nii soe on varem olnud veel vaid neljal aastal. Vihma sadas terve kuu jooksul kokku kõigest 60% normist, kuid päikest oli see-eest 111% normist.

SEPTEMBER

24. septembril sadas Jõhvis maha ajaloo varaseim lumi.

OKTOOBER

27. oktoobri torm tõi suured sajuhulgad ja tugevad tuuled. Maksimalne tuulekiirus mõõdeti Sõrves – 31,2 m/s (Sõrve), erakordselt tugevad tuuled olid Lõuna-Eestis: 26,1 m/s Võrus ja 25,9 m/s Valgas. Kuu jooksul sadas 105 mm ehk 144% normist ja päikest paistis vaid 61,1 tundi ehk 71% normist.

NOVEMBER

Novembri teine dekaad oli mõõtmisajaloo kõige soojem: keskmine temperatuur oli 5,9 °C ehk 4,6 °C normist kõrgem. Kuu oli saju- ja päikesevaene: sadas 54 mm ehk 85% normist ja päikest paistis vaevu ööpäeva jaqu – 23 tundi ehk 70% normist.

DETSEMBER

Üks soojemaid detsembreid alates 1961. aastast - keskmine temperatuur oli 2,6 °C (norm -2,0 °C).

Graafika: Anette Parksepp, EPL Andmed: Riigi Ilmateenistus